

UDK: 3.076:366.6:368:369.013.5:34(430.1)

Autori: ovlašćeni aktuari u FAURS-u¹

Mr Najdana N. Spasojević

Mirjana V. Marković, MSc

Mr Jelena M. Kulaš Kostić

KRATAK PRIKAZ POSLOVANJA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE U SEVERNOJ AMERICI U KONTEKSTU KATASTROFALNIH ŠTETA OD KLIMATSKIH PROMENA

Povećanje *intenziteta i učestalosti* prirodnih rizika usled klimatskih promena dovodi do katastrofalnih šteta. Na bazi dosadašnjeg iskustva sa štetama izazvanim klimatskim promenama i njihovim posledicama, kreiraju se različiti vidovi osiguravajuće zaštite. *To je odgovor na rastuću potrebu da se ublaže negativne posledica po privredu u brojnim državama sveta, kao i po imovinu i zdravlje ljudi.*

Jedan od *odgovora na te izazove* u Severnoj Americi jeste državna pomoć, u sprezi s opcionim osiguranjem postojećih privatnih osiguravajućih kuća. Taj model je, međutim, ispoljio nedostatke: moralni hazard, negativna selekcija i nedostatak solidarnosti. Na sreću, to se može prevazići sveobuhvatnim osiguranjem od prirodnih rizika, baziranim na sprezi zakonskog osiguranja s privatnim osiguranjem, državnom pomoći i namenskim fondovima, kao jedinom modelu osiguranja koji zadovoljava današnje potrebe zaštite.

Ključne reči: klimatske promene, prirodni rizici, katastrofalne štete, osiguranje, reosiguranje, poslovanje osiguravača.

¹ Funkcija za aktuarstvo i upravljanje rizicima solventnosti u Kompaniji "Dunav osiguranje"
i-meil:
najdana.spasojevic@dunav.com
mirjana.markovic@dunav.com
jelena.kulas@dunav.com

1. Uvod

Istraživanja su pokazala da poslednjih decenija klimatske promene imaju sve veći uticaj na živi svet, čoveka i njegovu delatnost. Opažanje evidentnog uticaja klimatskih promena relativno je novijeg datuma. Smatra se da se kod nas taj uticaj još uvek malo izučava, dok su u svetu već razvijeni načini i modeli za ublažavanje finansijskih posledica klimatskih promena.

Zbog katastrofalnih šteta nastalih pod uticajem klimatskih promena, i shodno tome visokih troškova za naknadu šteta, vodeći svetski reosiguravači „Munich Re“ i „Swiss Re“ poslednjih decenija se intenzivno bave proučavanjem tog fenomena i posledicama koje ostavlja na poslovanje osiguravača i reosiguravača. Napravljene su opsežne studije pomenutog problema, potkrepljene dugogodišnjim statističkim podacima dobijenim posmatranjem tih pojava i njihovih zakonitosti. U analizama se koriste modeli koncipirani zasebno za sve prirodne rizike. Na taj način se utvrđuje kretanje ovih pojava kako po njihovom broju i veličini tako i po maksimalno mogućim posledicama po solventnost i poslovanje osiguravača i reosiguravača.

2. Međuzavisnost klimatskih promena, prirodnih katastrofa i šteta u osiguranju i reosiguranju

Klimatske promene² su značajne i trajne promene u statističkoj distribuciji vremenskog obrasca u rasponu od nekoliko decenija do nekoliko miliona godina. Klimatske promene su prouzrokovane različitim faktorima, kao što su biotički procesi, varijacije u solarnoj radijaciji koju prima Zemlja, tektonska pomeranja geoloških ploča i vulkanske erupcije. Određene ljudske aktivnosti imaju značajan uticaj na klimatske promene, koje su poznatije kao „globalno otopljanje“.

Posmatranjem klimatskih promena³ došlo se do zaključka da je njihov uzrok neograničeno sagorevanje fosilnih goriva – uglja, nafte i prirodnog gasa, koji su takođe uzročnici oslobađanja ugljen-dioksida u atmosferu, i to u sve većoj meri. Oko dvadeset pet milijardi tona ugljen-dioksida ispusti se u atmosferu svakoga dana, 800 tona svake sekunde, usled čega sloj gasova staklene bašte oko Zemlje postaje sve deblji, što temperaturu na našoj planeti sve više podiže. Takva tendencija emisije ugljen-dioksida mogla bi da poveća prosečnu temperaturu na Zemlji u rasponu od 1,4 stepena Celzijusa do 6,4

² Maslin Mark (2004), „Global Warming, A Very Short Introduction“, Oxford University Press, strana 15,21–22.

³ Maslin Mark, (2004), „Global Warming, A Very Short Introduction“, Oxford University Press, strana 4–12.

stepena C⁴ do 2100. godine.⁵ Istovremeno, nivo mora podići će se od 0,18 do 0,38 metara.

Uticaj klimatskih promena je globalni problem, koji se oseća u svim delovima sveta, na svim kontinentima. Klimatske promene izazvane ljudskim aktivnostima i delatnostima sve više uzimaju maha, a posebno ubrzano raste nivo štetnih gasova. Svi bitni indikatori – kao što su temperatura vazduha, nivo mora, topljenje glečera i polarnog leda, snežne oluje, količina padavina i porast broja i intenziteta ekstremnih vremenskih nepogoda – ukazuju na klimatske promene koje su posledica globalnog otopljanja, a ne prirodnih klimatskih fluktuacija.

Po proračunima i predviđanjima učesnika u Međunarodnom panelu o klimatskim promenama, koji je posvećen ovoj problematici, klimatske promene će u periodu od 2050. do 2100. godine izvršiti veliki socioekonomski uticaj na život ljudi i sredinu u kojoj žive. Smatra se da će se to manifestovati sve većim poplavama, tropskim ciklonima i povećanjem nivoa mora, što će za delatnost osiguranja značiti veće imovinske štete i smanjeno ili potpuno odsustvo osiguravajućeg pokrića kod privatnih osiguravajućih kuća.⁶

Sve vodeće svetske osiguravajuće i reosiguravajuće kuće *s povećanom pažnjom* statistički prate te pojave i njihove posledice kako bi adekvatnije odgovorile na potrebu za osiguranjem od katastrofalnih prirodnih rizika. Prirodne katastrofe su uvek igrale veliku ulogu u delatnosti osiguranja, a pogotovo reosiguranja. Pouzdane i visoko kvalitetne informacije o štetama i baze podataka primarne su za delatnost osiguranja i reosiguranja u pravcu što adekvatnije procene prirodnog rizika. Kompletna baza podataka za prirodne katastrofe na svetskom nivou stoji na raspolaganju svima od 1980. godine. Ona pruža statističke podatke i omogućava analizu kretanja na globalnom nivou, na nivou kontinenta i na nivou države. Za neke zemlje, na primer Nemačku i Sjedinjene Američke Države, podaci su dostupni još od 1970. godine.

3. Podaci o štetama izazvanim ostvarenjem prirodnih rizika za period od 1980. od 2014. godine (po kontinentima)

Podaci o štetnim događajima registruju se i beleže nakon svakog događaja i uključuju podatke o poginulim, nestalim i povređenim osobama, o broju štetnih događaja, ukupnim gubicima i gubicima u osiguranju, te o još nekim detaljima u vezi sa štetama pokrivenim i nepokrivenim osiguranjem.

4 http://wwf.panda.org/sr/klimatske_promene.

5 <http://climatechange.ws/introduction>.

6 Izvor: IPSS SPM 2007, ctp. 13, Tabela SPM. 3.

Zbirni podaci o štetama nastalim usled ostvarenja prirodnih rizika izazvanih vremenskim nepogodama za period od 1980. do 2014. godine dati su u Tabeli 1.

Tabela 1. Zbirni podaci o štetama usled ostvarenja prirodnih rizika izazvanih vremenskim nepogodama za period od 1980. do 2014. godine

Kontinent	Broj štetnih događaja	Ukupni gubici u milijardama američkih dolara	Gubici u osiguranju u milijardama američkih dolara	Broj žrtava
Severna i centralna Amerika s Karibima	4.800	1.452	639,20	59.500
Južna Amerika	1.152	99	6,58	25.500
Evropa	4.032	561	178,60	144.500
Afrika	1.920	33	2,82	34.000
Azija	5.760	1.056	84,60	578.000
Australija/Okeanija	1.536	99	28,20	8.500
Ukupno	19.200	3.300	940,00	850.000

Izvor: www.munichre.com – Geo Risks Research, NatCatSERVICE – As at January 2015

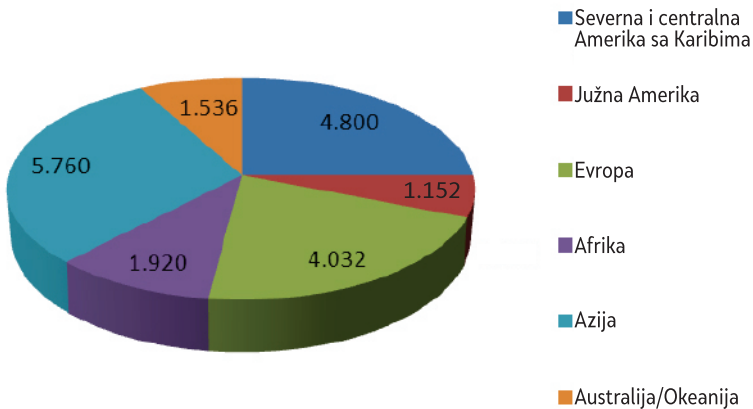
Iz podataka u Tabeli 1. može se videti sledeće:

- najviše šteta zabeleženo je u Aziji, Severnoj Americi i Evropi
- ukupni ekonomski gubici bili su najveći u Severnoj Americi, Aziji i Evropi, gde je obim i intenzitet prirodnih nepogoda bio najveći, kao i zahvaćena površina
- gubici u osiguranju bili su najveći u Severnoj Americi, Evropi i Aziji, koje su privredno najrazvijeniji kontinenti i imaju najzastupljenije osiguravajuće pokriće prirodnih rizika
- broj žrtava bio je najveći u Aziji, zbog velike površine gusto naseljenih oblasti
- kada se generalno posmatra mapa sveta sa ucrtanim prirodnim katastrofama od 2004. godine do danas, primećuje se, po učestalosti

Kratak prikaz poslovanja društava za osiguranje u Severnoj Americi u kontekstu katastrofalnih šteta od klimatskih promena

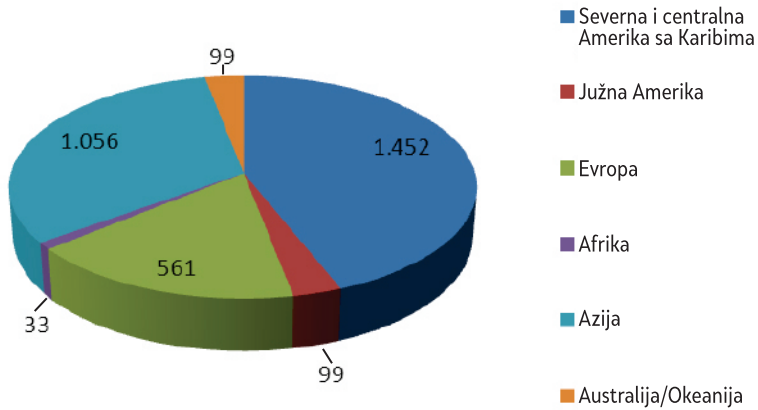
ostvarivanja prirodnih rizika, podeljenost površine na tri horizontalne celine. Prva, najsevernija, gde se nalaze Kanada, Island i Rusija, ima veoma malu ili nikakvu zastupljenost ostvarenih prirodnih rizika. Druga centralna, površina je oblast s gusto zastupljenim ostvarenim prirodnim rizicima po celoj površini teritorije, i tu spadaju Severna i centralna Amerika, zapadna i južna Evropa, Velika Britanija, sredozemne zemlje, zemlje Balkana, Iran, Japan, Kina, Indokina, Indija i Indonezija. Treću, najjužniju površinu karakteriše koncentracija ostvarenih prirodnih rizika samo po obodima kontinenta ili zemlje. Tu su Južna Amerika, Afrika (izuzev severa kontinenta), Australija i Novi Zeland.

Slika 1. Broj štetnih događaja za period od 1980. do 2014. godine (po kontinentima)

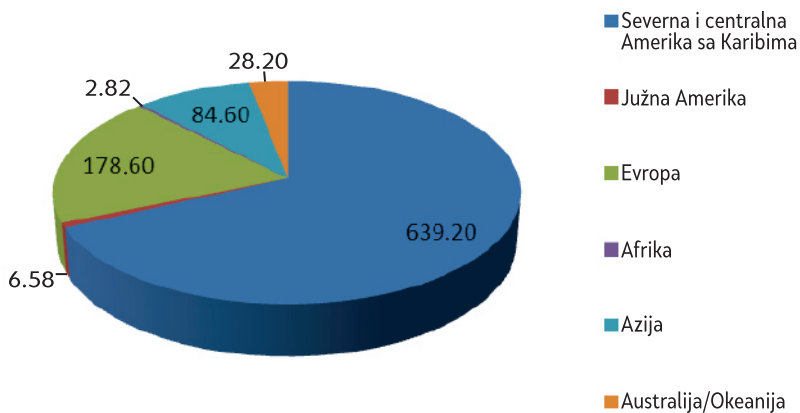
Izvor: www.munichre.com – Geo Risks Research, NatCatSERVICE – As at January 2015

Slika 2. Ukupni gubici u milijardama američkih dolara za period od 1980. do 2014. godine (po kontinentima)

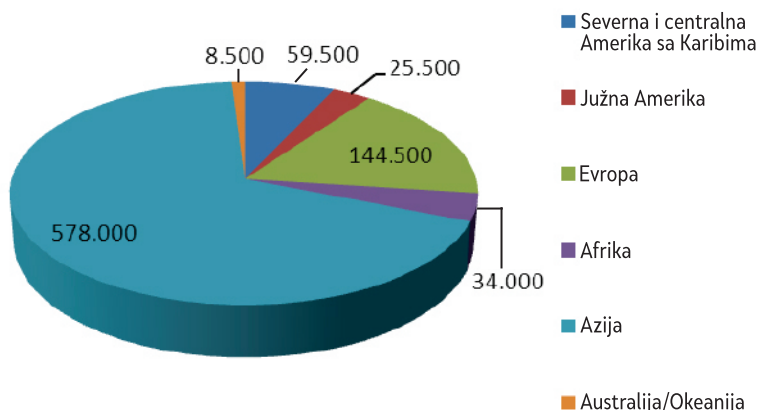
Izvor: www.munichre.com – Geo Risks Research, NatCatSERVICE – As at January 2015

Slika 3. Gubici u osiguranju u milijardama američkih dolara za period od 1980. do 2014. godine (po kontinentima)

Izvor: www.munichre.com – Geo Risks Research, NatCatSERVICE – As at January 2015

Slika 4. Broj žrtava za period od 1980. do 2014. godine (po kontinentima)

Izvor: www.munichre.com – Geo Risks Research, NatCatSERVICE – As at January 2015

4. Organizacija osiguranja u Severnoj Americi

4.1. Nacionalni program za osiguranje od poplave (NFIP)⁷

Prirodni rizici kao što su rizici od poplave, potopa, oluje, uragana i zemljotresa izuzetno su zastupljeni na tlu Amerike.⁸ Sistem osiguranja od prirodnih rizika jeste interakcija privatnog osiguranja na tržištu i državne pomoći u okviru NFIP. To je postalo neizbežno nakon što se privatno osiguranje skoro sasvim povuklo s tržišta posle više katastrofalnih poplava i uragana u kasnim 60-im godinama prošlog veka. Osiguranje od prirodnih rizika obično se zaključuje preko privatnog osiguravača. Ulogu reosiguravača u Americi preuzela je Federalna agencija za upravljanje u vanrednim situacijama (FEMA⁹), organizovana na državnom nivou, koja za svoj rad odgovara Odeljenju za državnu bezbednost (DHS¹⁰). Dakle, privatni osiguravači prebacuju višak premije koji preostane nakon isplate šteta i troškova u fond FEMA, koji direktno

⁷ NFIP – National Flood Insurance Program, osnovan 1968. godine.

⁸ Quinto C., (2012), „Insurance Systems in Times of Climate Change-Insurance of buildings Against Natural Hazards“, Springer, Berlin, strana 69.

⁹ FEMA – Federal Emergency Management Agency: Svrha agencije je da pripremi, zaštiti i oporavi osiguranike od posledica ostvarenja svih prirodnih rizika.

¹⁰ DHS – Department of Homeland Security.

pomaže Nacionalni fond za osiguranje od poplava (NFIF¹¹). Ukoliko štete od prirodnih rizika premaše premijski priliv, naknada viška štete opet se prebacuje na osnovnog privatnog osiguravača.

NFIF je regulisan na sledeći način:

- Osiguranci imaju pristup osiguravajućem pokriću samo ako je teritorijalna zajednica na kojoj se nalazi potencijalni osigurani objekat pristupila NFIF. Nažalost, pristupanje teritorijalnih jedinica Fondu nije obavezno.
- Osiguranci, isto tako, nisu obavezni da se osiguraju od prirodnih rizika čak ni kada je njihova teritorijalna jedinica pristupila NFIF, što ne važi za osiguranike koji za kupovinu nekretnina uzimaju kredite koje odobrava federalna institucija. Generalno gledajući, ovakav način osiguranja od poplave je dvostruko dobrovoljan, a to dovodi do relativno niske stope osiguranja. Svega 49 odsto privatnih domaćinstava osigurano je na taj način.
- Sa aktuarske tačke gledišta, NFIF ima sledeće karakteristike:
 - Ovakav način pokrivanja nije osiguranje na novonabavnu vrednost, već se osiguraniku nadoknađuje stvarna vrednost ili troškovi opravke, pri čemu se uzima ona s nižom vrednošću. Uz to, suma osiguranja je limitirana na 250.000 do 500.000 američkih dolara, iz čega zaključujemo da se ovo osiguranje zaključuje na limitiranu sumu.
 - Premija zavisi od sume osiguranja, tipa osiguranog objekta i dužine vlasništva (interesantno, pošto u našoj zemlji ovo poslednje ne predstavlja kriterijum za procenu rizika), kao i visine objekta, što je karakteristično baš za američku arhitekturu.
 - Franšiza se kreće u intervalu od 500 do 1.000 američkih dolara.
- NFIF je pogođen problemom moralnog hazarda i negativne selekcije, a posledica toga je manjak solidarnosti.

11 NFIF – National Flood Insurance Fund.

4.2. Fond za osiguranje od katastrofalnih uragana na Floridi (FHCF)¹²

Fond za osiguranje od katastrofalnih uragana na Floridi¹³ osnovan je posle uragana Endru 1992. godine, nakon što su se privatni osiguravači povukli s tržišta zbog velikih šteta nastalih nakon više uragana na Floridi. FHCF je državni fond oslobođen poreza, kojim rukovodi Državni administrativni odbor Floride (SBA¹⁴). Interesantno je da je u Americi osiguranje od oluje organizovano po državama i da ne postoji jedan jedinstven fond za Sjedinjene Američke Države (tako, na primer, postoji fond za Floridu, Havaje...)

FHCF ima ulogu reosiguravača, dok su direktni osiguravači još uvek privatne osiguravajuće kuće, ali za razliku od osiguranja od katastrofalnih poplava, kod osiguranja spram rizika od oluje, svi osiguravači u Floridi moraju da se priključe FHCF fondu i da plate premiju, koja se utvrđuje po fiksnim i tačno određenim kriterijumima.

Pravo na korišćenje sredstava iz osiguranja posle izbijanja oluje ostvaruje se nakon što Nacionalni centar za uragane (NHC) zvanično proglasi da oštećeni ima to pravo.¹⁵ Kada nastane, štetni događaj se nadoknađuje prvo od strane privatnog osiguravača do visine njegovog samopridržaja, dok ostatak štete plaća FHCF. Ukoliko FHCF ne može da naknadi štetu iz svog fonda, SBA ima pravo da naplatom svojih potraživanja upotpuni sredstva Fonda.

Pošto osiguranje spram rizika od oluje nije obavezno za osiguranike, to se mnogi i ne osiguravaju, pogotovo ne oni u najrizičnijim zonama, koji bi trebalo da plate najvišu premiju. Osiguravači pak sa svoje strane imaju pravo da odbiju da u osiguranje prihvate zainteresovane iz rizičnih zona. Zbog toga je osnovana Korporacija za osiguranje imovine građana,¹⁶ kao dodatna osiguravajuća zaštita od uragana za sve osiguranike, čak i za one koje su druga osiguravajuća društva odbila da prime u osiguranje. Pomenuta korporacija se finansira od ugovora o osiguranju, to jest od polisa koje sama zaključuje, kao i od dodatne premije (doplataka po svim sporazumima osiguranja građevinskih objekata) privatnih osiguravača za sva osiguranja građevinskih objekata koji su kod njih osigurani. To važi čak i ako se osigurani objekat nalazi van rizične zone. Ulogu reosiguravača u ovom slučaju ima FHCF. Nažalost, i pored ovako razrađenog sistema zaštite od uragana i oluje, u praksi i dalje postoje problemi moralnog hazarda, negativne selekcije i nedostatka solidarnosti.

12 FHCF – Florida Hurricane Catastrophe Fund.

13 Quinto C., (2012), „Insurance Systems in Times of Climate Change-Insurance of buildings Against Natural Hazards“, Springer, Berlin, strana 72–73.

14 SBA – State Board of Administration of Florida.

15 National Hurricane Center – Consorcio, Diversity of Systems, P. 199.

16 Citizen Property Insurance Corporation (Citizen).

4.3. Osnovni problem solidarnosti, moralnog hazarda i negativne selekcije¹⁷

Pošto u Sjedinjenim Američkim Državama nema obaveznog osiguranja spram prirodnih rizika od poplave i oluje, možemo zaključiti da je broj polisa za taj rizik izuzetno mali. Kada se ostvari neki katastrofalni prirodni rizik, sve je u rukama države, to jest zavisi od njene trenutne mogućnosti da pomogne. Oslanjajući se na izvesnu državnu pomoć, osiguranici nalaze još manje interesa da se osiguravaju od ovih rizika, što dovodi do problema moralnog hazarda.

Iste ove okolnosti dovode do toga da osiguranici nisu motivisani da sprovedu preventivne mere, čak ni toliko da ne grade objekte ponovo na istom mestu, u zoni koja je bila pogođena poplavom i olujom i koja je u većini slučajeva veoma rizična. Ukoliko država ima sredstava u fondu, bez obzira na rizičnost, ta sredstva će biti dodeljena osiguranicima da grade objekte ponovo na istom mestu.

Niska franšiza je još jedan razlog što osiguranici nisu mnogo motivisani da ulažu u preventivne mere. Rešenje za ovaj problem leži u povećanju franšize ukoliko se i dalje, posle štetnog događaja, ne primenjuju mere prevencije.

NFIF, FHCF i Korporacija za osiguranje imovine građana pogođene su i problemom negativne selekcije. Osiguranici koji nisu izloženi prirodnim rizicima uglavnom se od njih i ne osiguravaju, tako da u osiguravajuće pokriće ulaze samo loši rizici, za koje stoga nema pokrića, bar ne u dovoljnoj meri.

Negativna selekcija je dovela do ozbiljnih finansijskih problema. U proteklih deset godina pre uragana Katrina, FEMA je iz državnog trezora morala da uzima kredite četiri puta kako bi mogla da pomogne NFIF da bude solventan. Nakon Katrine, dugovi NFIF su se znatno povećali, tako da sada iznose sedamnaest milijardi američkih dolara.¹⁸

Godine 1980. uočeno je da se samo osiguranici koji su evidentno izloženi riziku od oluje od tog rizika i osiguravaju. To je tokom godina dovelo do negativne selekcije i akumulacije loših rizika, a samim tim i do nesposobnosti osiguravača da pokrije nastale štete. Ovakav način poslovanja imao je negativan uticaj i na reosiguravača jer su se i kod njega akumulirali samo loši rizici, pošto je dobre rizike direktni osiguravač zadržavao u svom portfelju.

Na osnovu prethodno iznetog, mogu se izvući sledeći zaključci:¹⁹

- Prevencija negativne selekcije i obezbeđenje solidarnosti među osiguranicima preko su potrebni za dobro funkcionisanje

¹⁷ Quinto C., (2012), „Insurance Systems in Times of Climate Change-Insurance of buildings Against Natural Hazards“, Springer, Berlin, strana 73–74.

¹⁸ Consorcio, Diversity of Systems, p. 190 et seq.

¹⁹ CCR, Catastrophes Naturelles, p. 14 19 et seq.; Consorcio, Diversity of Systems, p. 67 et seq.; Von Ungern-Sternberg, p. 105 et seq., 113 et seq.

Kratak prikaz poslovanja društava za osiguranje u Severnoj Americi u kontekstu katastrofalnih šteta od klimatskih promena

osiguravajućeg sistema. Bez toga, sistem vrlo brzo gubi finansijsku mogućnost da isplati sve nastale štete, zbog smanjenog novčanog priliva u fond za osiguranje od prirodnih rizika.

- Što se više različitih rizika, kako dobrih tako i loših, uključi u osiguranje, to će se brže prevazići negativna selekcija i obezbediće se solidarnost među osiguranicima. Dobri i loši rizici moraju biti uključeni u istoj meri u osiguranje jer će se jedino na taj način postići ravnoteža i izjednačavanje rizika.
- Moraju se pojačati mere za poboljšanje preventivnih mera u osiguranju zbog sve većeg mnoštva i visine šteta izazvanih prirodnim rizicima.
- Da bi se ubrzalo rešavanje i namirenje šteta izazvanih prirodnim rizicima, trebalo bi izbeći čekanje da ih zvanično proglasi regulatorno telo, kao što je to praksa u nekim zemljama Evrope.

Na kraju 2004. godine, FHCF i Korporacija za osiguranje imovine građana bili su gotovo insolventni nakon sezone veoma jakih i razornih uragana. FHCF je pokazao da je nepogodan za pokriće prirodnih rizika, jer je potrošio svoja sredstva iako je za naknadu šteta platio svega 10 procenata od ukupne štete koja je iznosila dvadeset dve milijarde američkih dolara. Na kraju 2005. godine, posle još jedne sezone jakih uragana, Fond je još slabije stajao, tako da je u pomoć morala da mu pritekne SBA, naplatom svojih potraživanja.

Američki sistem zaštite od prirodnih nepogoda poput poplava i oluja ne može da podmiri štete premijom, i zato se kaže da taj sistem pati od „greške u modelu osiguranja“. Glavni problem tog modela jeste nedostatak principa solidarnosti, kao i neravnoteža između dobrih i loših rizika pokrivenih osiguranjem.

Ovaj problem bi mogao da se prevaziđe na sledeći način:

- Pokriće za prirodne rizike, pogotovo za rizike od oluje i poplava, trebalo bi da bude dostupno svim osiguranicima po prihvatljivoj premiji.
- Osiguranje od prirodnih rizika trebalo bi da bude obavezno za sve bez obzira na zonu rizika u kojoj se nalaze osigurani objekti.
- Korporacija za osiguranje imovine građana morala bi legalno da drži monopol nad ovom vrstom pokrića, koje bi trebalo da postane zakonski propisano obavezno osiguranje.
- Menadžment za borbu protiv poplava, uopšteno uzev, trebalo bi da na nivou države sprovodi edukaciju osiguranika u pogledu uslova i načina osiguranja za pokriće prirodnih rizika u smislu isključenja iz pokrića, franšize, premijskih popusta, mera preventive, zona rizika.

Samo ispunjenjem tih uslova biće moguće, posebno u vremenu klimatskih promena, obezbediti sveobuhvatnu osiguravajuću zaštitu uz prihvatljivu visinu premije. Ovo bi trebalo da omogući jačanje nacionalne ekonomije i izbegavanje potrebe za državnom pomoći.

4.4. Posledice „greške u modelu osiguranja“ na primeru uragana Katrina²⁰

Uragan Katrina pogodio je 29. avgusta 2005. godine obalni deo Luizijane i ostavio najveće posledice u Nju Orleansu. Pripadao je 5. kategoriji po svojoj razornoj moći: vetar je dostizao brzinu od 172 milje na sat. „Oko“ oluje bilo je na 23 milje od centra Nju Orleansa, i kao posledica uragana javila se katastrofalna poplava za čiju je naknadu štete u ime osiguranja bio angažovan Nacionalni program za osiguranje od poplava NFIP.

Posle katastrofalnog događaja, situacija na poplavljenom terenu je bila sledeća:²¹

- Brojni vlasnici objekata nisu imali osiguravajuće pokriće za rizik od poplave.
- Čak i u visokorizičnoj zoni, manje od 50 odsto objekata je bilo osigurano.
- Od ovih, 50-60 odsto imalo je obavezno osiguranje samo zbog uslova koje im je nametnula banka koja odobrava i daje kredite za izgradnju kuća. Od toga, samo 75 procenata građana imalo je adekvatnu zaštitu od prirodnih rizika, što iznosi 22 odsto od ukupnog broja.
- Od preostalih četrdesetak procenata ljudi, koje čine oni bez obaveznog osiguranja od prirodnih rizika, samo je jedna petina imala osiguravajuću zaštitu, što iznosi četiri odsto od ukupnog broja ljudi pogođenih tom nepogodom.

To je imalo sledeće posledice po ponovnu izgradnju objekata i stanovništvo Nju Orleansa:

- Čak i četiri godine posle Katrine, grad je i dalje izgledao zapušteno i obrastao u rastinje, s vrlo malo ponovo izgrađenih zdanja.
- Pre uragana Nju Orleans je imao 500.000 stanovnika, a kasnije, u 2006. godini, svega 210.000 stanovnika. Istraživanja su pokazala da je 160.000 stanovnika promenilo adresu stanovanja, od kojih je samo 17.000 promenilo adresu u okviru Nju Orleansa. Dve trećine stanovnika, dakle oko 105.000 domaćinstava, prijavilo je nove adrese u drugim delovima

²⁰ Quinto C., (2012), „Insurance Systems in Times of Climate Change-Insurance of buildings Against Natural Hazards“, Springer, Berlin, strana 75–79.

²¹ Kunreuther/Molaison, in: Richardson/Gordon/Moore II, p. 20 et seq.

Sjedinjenih Američkih Država.²² U 2009. godini grad je imao 300.000 stanovnika, što znači da je oko 40 odsto stanovništva Nju Orleansa trajno napustilo taj grad.

- Postavilo se pitanje šta je isplativije: raditi rekonstrukciju oštećenih građevinskih objekata ili graditi nove?

Može se zaključiti da i pored pomoći države, osiguranja, fondova FEMA i NFIP, Nju Orleans do danas nije mogao da se oporavi od katastrofalne štete, i to sve zbog neadekvatnog sistema preventive i osiguravajuće zaštite. Uragan Katrina više nego očigledno dokazuje kako je sveobuhvatno osiguranje od prirodnih rizika, bazirano na zakonskom osiguranju, jedini model osiguravajuće zaštite koji zadovoljava današnje potrebe, a još više one koja će se tek ukazati u budućnosti, usled klimatskih promena.

5. Zaključak

Uzrok klimatskih promena su neograničeno sagorevanje fosilnih goriva – uglja, nafte i prirodnog gasa, prilikom čega se oslobađa ugljen dioksid, koji odlazi u atmosferu i stvara efekat staklene bašte. Kao posledica toga, prosečna temperatura na Zemlji bi se mogla povećati za 1,4 stepena C do 6,4 stepena C do 2100. godine, dok bi se nivo mora podigao između 0,18 i 0,38 metara.

Kao odgovor na katastrofalne štete izazvane klimatskim promenama, nastali su različiti vidovi poslovanja osiguravajućih društava, a jedan od njih je i onaj u Severnoj Americi – državna pomoć u sprezi sa opcionim osiguranjem postojećih osiguravajućih kuća.

Zahtevi koje treba da zadovolji taj tip osiguranja su:

- Sveobuhvatno osiguranje spram prirodnih rizika, bez obzira na izloženost riziku i druge nepovoljne okolnosti, uz prihvatljivu cenu osiguranja, čak i za osiguranike koji su u velikoj meri izloženi rizicima.
- Solidarnost između osiguranika i između osiguravača, kao jedini način ostvarenja finansijske stabilnosti i dovoljnosti premije, kao i prevencija negativne selekcije.
- Podsticaj za preduzimanje i sprovođenje preventivnih mera, kako od strane osiguranika tako i od strane osiguravača (što, opet, dovodi do prevencije moralnog hazarda), kao i investiranje osiguravača u ublažavanje posledica štetnih događaja oličenih u ostvarenju prirodnih rizika.

²² Logan, in: Richardson/Gordon/Moore II, p. 279, 282 et seq.

Izvori

- Viscusi W. K, Born, P, (2006), „The catastrophing of natural disasters on insurance markets“, NBER Working Paper No. 12348, strana 2–20.
- Gollier, C, (1997), „About the Insurability of Catastrophic Risks“, Geneva Papers on Risk and Insurance 83, p. 177–186.
- Grace, M. F, Klein, R. W, Kleindorfer, P. R, (2004), „Homeowners' Insurance with Bundled Catastrophe Coverage“, Journal of Risk and Insurance 71 (3), p. 351–379.
- Dickson, D. C. M, (2005), *Insurance Risk and Ruin*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dlugolecki, A, (2009), *Coping with Climate Change: Risk and opportunities for Insurers*, Chartered Insurance Institute, London/CII_3112.
- Doherty, N. A. & Richter, A. (2002), „Moral hazard, basis risk, and gap insurance“, The Journal of Risk and Insurance 69, 9–24.
- Jaffee, D. M. & Russell, T. (1997), „Catastrophe insurance, capital markets, and uninsurable risks“, The Journal of Risk and Insurance 64, 205–230.
- Kleffner, A. E, Neil, A. D, (1996), „Costly Risk Bearing and the Supply of Catastrophic Insurance“, Journal of Risk and Insurance 63 (4), p. 657–672.
- Levi, Ch. & Partrat, Ch. (1991), „Statistical analysis of natural events in the United States“, ASTIN Bulletin 21, 253–276.
- Maul, O, (2011), „Catastrophe Risk Insurance Pools: Opportunities and Challenges for the Mexican States“, World Bank Disaster Risk Financing and Insurance Program.
- Cummin, J. D, Mahul O, (2009), *Catastrophe Risk Financing in Developing Countries*, The World Bank.
- Christesen, C. V. & Schmidli, H. (2000), „Pricing catastrophe insurance products on actually reported claims“, Insurance: Mathematics and Economics 27, 189–200.
- Quinto, C, (2012), *Insurance Systems in Times of Climate Change-Insurance of buildings Against Natural Hazards*, Springer, Berlin.
- www.munichre.com
- www.swissre.com